

Гнезділова Я. В.,

кандидат філологічних наук, доцент
Київського національного лінгвістичного університету

КОГЕЗІЯ ПУБЛІЧНОГО МЕТАДИСКУРСУ

Анотація. Стаття присвячена вивченню метакомунікативів, що вживаються для зв'язності публічного метадикурсу; виділено основні види когезійних метакомунікативів.

Ключові слова: метакомунікація, метадикурс, метакомунікатив, публічний дикурс.

Метакомунікація, як і публічне спілкування, попри декілька досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних учених, все ще входять до низки актуальних проблем завдяки сучасним екстралінгвістичним (соціальним) процесам, які, з одного боку, обумовлюють зміни всередині дискурсу, з іншого – визначають інший науковий підхід під час аналізу дискурсу певного типу, відкриваючи все нові грані ніби-то добре вивчених явищ.

Вербальна комунікація – здійснення обміну когнітивною інформацією, передбачає, як відомо, наявність метакомунікації – використання мовних засобів для регулювання цього обміну [1; 2, 16]. Метакомунікація утілюється в метадикурсі, за допомогою якого здійснюється регулювання мовленнєвої взаємодії за рахунок метакомунікативу як мінімальної одиниці метадикурсу, що представляє собою прагматикалізований підклас експресивів, призначених регулювати мовленнєву взаємодію в різних мовленнєвих ситуаціях [3], у даному випадку, в ситуаціях публічного спілкування.

Публічне спілкування разом з масовим спілкуванням становить основу публічного дискурсу, який розуміється як дикурс, орієнтований на масового адресата [4, 18]. Як наслідок, вагомими параметрами публічного дискурсу вважаються: а) масова чи множинна адресація; б) адресант – індивідуальний промовець з певним соціальним статусом, що дає «право на промову»; в) соціально-значима тематична спрямованість; г) інтелектуалізована, але зрозуміла широкій аудиторії промова [5, 20]. На нашу думку, публічний дикурс є різновидом метадикурсу, оскільки головною метою такого дискурсу є, загалом, повідомлення соціально-, а не пропозиційно-значимої інформації, тому можна говорити про публічний метадикурс, який, в свою чергу, може носити політичний, соціально-побутовий та ін. характер.

Метою цієї статті є аналіз когезійних метакомунікативів в публічному дискурсі. Відповідно, **завданням** статті є визначити й описати метакомунікативи, що вживаються для зв'язності публічного дискурсу.

Зв'язність публічного дискурсу досягається за рахунок складно структурованого вираження висловлень за допомогою метакомунікативів / метакомунікативних одиниць [1; 5; 6], які ще називають когезійними [7, 75; 8, 223; 9], дискурсивними маркерами [10; 11, 70; 12, 262; 13; 14; 15, 174–182; 16; 17; 18; 19] чи прагматичними частками [20; 21]. Метакомунікативи мають свої осо-

бливості в різних типах дискурсу, оскільки при подібних функціях вживаються специфічні для кожного дискурсу одиниці. У публічному дискурсі вони мають організуючу природу та забезпечують логічну подачу матеріалу. До них ми відносимо *контактовстановлюючі* та *регулятивні* засоби.

Контактовстановлюючі метакомунікативи в публічному дискурсі представлені привітаннями (*Welcome to all, Good evening*), вітаннями (*Congratulations to the Lynnwood High School Class of 2000*), звертаннями (*Senior year; My fellow graduates; Dear friends, countrymen, and Romans; Friends and comrades; Friends, Mr. Chairman / Mr. Toastmaster and Gentlemen; Ladies and Gentlemen; Members of Club and your Visitors; Fellow Members; Madam Toastmistress, Honored Guests and Girls*), словами вдячності (*Thank you, All thanks, I am grateful to you for the opportunity to express my conviction, I'm profoundly grateful and touched by*), побажаннями (*God bless and congratulations Class of 2000! Godspeed, I wish all of you, My wish to you*), вибаченнями (*I am sorry that*).

Через регулятивні метакомунікативи мовець в публічному дискурсі

– говорить про акт мовлення/мислення як предмет обговорення (*But to speak more seriously, And I ask you to, Need less to say, This is not to say, A story I want to share with you, I should take this opportunity to reveal to you, I'd like to tell you, As some of you may know, I know, I think It's hard to believe that, But I'd hate you all to think, You see, I believe, I know exactly, As you probably know*);

– згадує (*As I well remember, If my memory does not fail me, I remember saying, I well recall my feelings that night, Perhaps you will forgive a man of my years a tendency of reminisce, Let me remind you, a short time ago, years later it was, at the beginning of, once, as we look back*);

– відмежовується від свого авторства (*I have often heard people say, It didn't matter, I only agreed to be, It was proposed by, But it was his wish*);

– пояснює (*By the way of explanation, In case you didn't already know, That is, The point of this is, That's why, If I may explain*);

– повторює (*Again I say, As I said more formally a moment ago, As I said, I've mentioned, It has been said, Repeatedly expressed, At the risk of repeating myself, Once again*);

– підтверджує (*I am sure that, I can truly say that, I am sure by now, I am convinced that, Without a doubt*);

– піддає сумніву свої слова/слова інших (*I have grave doubts about, I wonder, I hesitate to affirm, But I doubt if, I feel uncertain*);

– виражає свої емоції, почуття та бажання (*I am (most) happy to, It has indeed been a pleasure to, I am delighted with, I do appreciate, Under those circumstances I suffer no qualms of fear, I'm not all sure that the emotion*

of fear is entirely absent, Yet I desire, luckily, providentially, auspiciously, fortunately);

– запевнює в щирості повідомлення (*I must be quite frank and tell you, Speaking frankly, On a more sincere note, to be sincere, frankly, openly, honestly, outspokenly, candidly);*

– попереджує, упевнює (*I'm not going to cut this speech short, But first let me sound a clear warning, Just a word of advice, But that does not mean that, (almost) certainly, undoubtedly, surely, unquestionably, positively, absolutely, definitely, undeniably, of course, indeed, evidently, obviously, clearly, plainly, unmistakably, manifestly, distinctly, markedly, patently, explicitly, most likely);*

– уточнює (*Above all, As a matter of fact, On behalf of everyone here, To my mind, Also, Besides, For example/instance, An example of, Further(more), In addition, In fact, In other words, In particular, More accurately/importantly / precisely/specifically, More to the point, Moreover, Namely, On top of it all);*

– підсилює ефект сказаного (*at just the right time, and even if, if not more, rather than, indeed*)

– поступається (*Admittedly, After all, All in all, Anyhow, Anyway, At any rate, In any case);*

– виражає частотність дії (*sometimes, now and then, now and again, time and again, periodically, every so often, occasionally, once in a while, at times, from time to time, usually, frequently, repeatedly, regularly, over and over again, often, seldom, hardly ever, on occasion(s), once in a blue moon, very rarely*) та послідовність думок/подій (*Starting from the very beginning, The first thing to remember now is that, In the first place, I'd like to start by, To begin/to start with, The first problem is, Our junior year, In our senior year, On the one/other hand, First/second, At one point, There's time for that later, Next up, Before I do, And the rest, It is important to continue, In the last analysis, And last, Earlier, Below, In the following, In the preceding paragraph, In the next section*) через а) паралельний зв'язок (*analogously, by the same token, correspondingly, equally, likewise, otherwise, similarly, all the same, similarly);* б) протиставний зв'язок (*it is just the opposite, however, on the contrary, but rather, not only so, contrariwise, conversely, I may be wrong but, in contrast, instead, nevertheless, nonetheless, notwithstanding, regardless, though);* в) причинно-наслідковий зв'язок (*so, thus, hence, therefore, as a result of that, because of that, accordingly, as a consequence, consequently, for this reason, that's why, in this/that case, so, then);* г) темпоральний зв'язок (*immediately, soon, later, at the end of, right now, in the years to come, on the eve of our departure, in the meantime, it's time, one day, after a short while, in a moment of, since then);*

– підводить підсумок (*Eventually, Finally, Lastly, In the end, I will now finish things off but, Here we are, But one thing, In closing, As our time together draws to a close, I came to realize, That's what I did, In short, In general, In summary, Overall, So far, Summarizing, Summing up, At this point, Having said that*).

Проілюструємо вживання зазначених метакомунікативів на прикладі публічного соціально-побутового дискурсу:

Friends:

A high honour has been conferred upon me by asking me to express, on your behalf, our complements to a very lovely person – the bride's mother.

There are many here who have known Mrs. Belson longer

than I have; perhaps some know her much better, but I doubt if anyone could hold her in higher esteem.

I am her neighbor and have been for many years, and I consider myself very fortunate because I have been exposed to the sunshine of her smile; I know we all have benefited from her kindness and her delightful philosophy.

I well recall the time I moved here; I enquired from friends as to who my neighbors were, and I was told that they were lovely family of father, mother, a son and daughter. Today I was assured which one was the daughter. Mrs. Belson has always been youthful that I sometimes wondered.

I cannot help but envy the groom today. In this marriage he has acquired not only a bride, but another mother, and I wouldn't doubt that his decision to pop the question was influenced by the prize that went with the bride.

So many nice things have been said about the bride today. I am sure you will agree with me that many of her attributes are the direct results of fine home training and the love of a good mother. The world can do with more folks like Mrs. Belson. I am confident that I express your sentiments when I say that we all wish her many years of happiness and that we hope she will long continue to radiate the happiness and joy which she has so generously shared with others.

To honor and pay tribute to this lovely person, please fill your glasses and drink with me a toast to the Bride's Mother! [22, 59–60].

Контактовстановлюючі метакомунікативи у цій застільній промові представлені звертаннями до гостей (*Friends*) та найкращими побажаннями весільній матері місіс Белсон (*we all wish her many years of happiness and that we hope she will long continue to radiate the happiness and joy which she has so generously shared with others*). Через регулятивні метакомунікативи мовець підкреслює те, що вже відомо (*many here who have known Mrs. Belson longer than I have, perhaps some know her much better, I consider myself very fortunate, I know*), згадує (*I well recall the time I moved here*), відмежовується від свого авторства (*A high honour has been conferred upon me by asking me to express, I express your sentiments when I say that*), підтверджує (*Today I was assured, and I wouldn't doubt, I am sure, you will agree with me that, I am confident that*), піддає сумніву (*but I doubt if*), виражає подив (*that I sometimes wondered*), попереджує (*I cannot help but envy*), підводить підсумок (*So many nice things have been said about, To honor and pay tribute to this lovely person*), уточнює (*on your behalf*). У сукупності ці засоби надають мовленню піднесеності за рахунок введення додаткової, хоча й не обов'язкової інформації про власні думки та почуття мовця та про його припущення щодо таких у гостей.

Таким чином, когезійні метакомунікативи в метадискурсі взагалі, та публічному метадискурсі, зокрема, представлені двома групами: контактовстановлюючими та регулятивними засобами, основним завданням яких є власне створення ефективною і ефектною промови. Перспективи дослідження пов'язані з подальшою розробкою проблем метакомунікації, мовленнєвої поведінки комунікантів та мовного впливу на співрозмовника – індивідуального чи масового адресата.

Література:

1. Вежицка А. Метатекст в тексте / А. Вежицка // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1978. – Вып. IX. Лингвистика текста. – С. 402–421.

2. Чхетиани Т. Д. Лингвистические аспекты фатической метакоммуникации (на материале английского языка) : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Тамара Дмитриевна Чхетиани. – К., 1987. – 203 с.
3. Матюхина Ю.В. Развитие системы фатической метакоммуникации в английском дискурсе 16 – 20 вв.: автореф. дисс. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / Ю.В. Матюхина. – Харьков, 2004. – 20 с.
4. Воронцова Т.А. О соотношении понятий публичный дискурс – язык СМИ – публичная речь / Т. А. Воронцова // Вестник Удмуртского университета. Серия История и филология. – Ижевск : ГОУ ВПО «Удмуртский государственный университет», 2008 – Вып. 3. – С. 17–22. – AccessMode :http://vestnik.udsu.ru/2008/2008-13/vuu_08_053_03.pdf
5. Андриановна Е.К. Прагматическая направленность метакоммуникативных элементов дискурса / Е. К. Андрианова // Прагматическая интерпретация и планирование дискурса. – Пятигорск: ПГПИИЯ, 1991. – С. 15–16.
6. Купряшкина С.В. Метаречевые средства организации диалогического взаимодействия / С. В. Купряшкина // Прагматическая интерпретация и планирование дискурса. – Пятигорск: ПГПИИЯ, 1991. – С. 58–59.
7. Coulthard M. An Introduction to Discourse Analysis / M. Coulthard. – Hong Kong: Longman, 1981. – 195 p.
8. Hatch E. Discourse and Language Education / Elizabeth Hatch. – Cambridge: Cambridge University Press, 1994. – 333 p.
9. Norrick Dr. VL: Discourse Analysis / Dr. Norrick– Access Mode : <http://www.uni-saarland.de/fak4/norrick/vlda.htm>
10. Засекін С.В. Дискурсивні маркери когерентності англомовного діалогічного тексту: когнітивний та прагматичний аспекти: автореф. дис. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / С. В. Засекін. – К., 2001. – 20 с.
11. Зернецкий П.В. Речевое общение на английском языке (Коммуникативно-функциональный аспект дискурса) / Павел Васильевич Зернецкий. – К.: Лыбидь, 1992. – 144 с.
12. Кронгауз М.А. Текст и дискурс / Максим Анисимович Кронгауз // Семантика. – М.: РГГУ, 2001. – С. 255–266.
13. Archakis A. On Discourse Markers: Evidence from Modern Greek / A. Archakis // Journal of Pragmatics. – 2001. – Vol. 33. – №8. – P. 1235–1261.
14. Fraser B. Discourse Markers Across Language / B. Fraser // Pragmatics and Language Learning. – 1993. – Vol. 4. – P. 1–17.
15. Kennedy G. An Introduction to Corpus Linguistics / Graeme D. Kennedy. – L., N. Y.: Longman, 1998. – 315 p.
16. Kuo P. The Correlation of Discourse Markers and Discourse Structures / P. Kuo // Pragmatics and Language Learning. – 1994. – Vol. 5. – P. 208–230.
17. Lenk S. Discourse Markers and Global Coherence in Conversation / S. Lenk // Journal of Pragmatics. – 1998. – Vol. 30. – № 4. – P. 245–257.
18. Risselada R. Introduction: Discourse Markers and Coherence Relations / R. Risselada // Journal of Pragmatics. – 1998. – Vol. 30. – № 2. – P. 131–133.
19. Torres L. Bilingual Discourse Markers in Puerto Rican Spanish / L. Torres // Language in Society. – 2002. – Vol. 31. – № 1. – P. 65–83.
20. Волкова Л.М. Семантика и прагматика частиц в современном английском языке (на материале частиц со значением темпоральности): автореф. дисс. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / Л. М. Волкова. – К., 1987. – 24 с.
21. Foolen A. Pragmatic Particles / A. Foolen // Hand book of Pragmatics / Eds. J. Verschueren, J.-O. Östman, J. Blommaert, C. Bulcaen. – Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publ.Co, 1996. – P. 1–24.
22. Wright C.W. Better Speeches for All Occasions / William C. Wright. – N. Y.: Crown Publishers, 1993. – 250 p.

Гнездилова Я. В. Когезия публичного метадискурса

Анотация. Статья посвящена изучению метакоммуникативов, которые употребляются для связности публичного метадискурса; выделены основные виды когезивных метакоммуникативов.

Ключевые слова: метакоммуникация, метадискурс, метакоммуникатив, публичный дискурс.

Gnezdilova Ya. Cohesion of public metadiscourse

Summary. This research focuses on the study of metacommunicative means which are used for the cohesion of the public metadiscourse; and the main types of cohesive metacommunicative means are established.

Key words: metacommunication, metadiscourse, metacommunicative means, public discourse.